

BEGIJNHOF NR 56

Begijnhofmuseum

Pastorieën op het hof

Begijnhof nr. 56 is een bijzonder pand op het begijnhof met nagenoeg dezelfde voordeur als veel andere percelen op het begijnhof, maar beschikt wel over een geheel eigen, unieke geschiedenis.

Begijnhoven waren in het verleden 'exclusieve' locaties, gericht op bewoning door ongehuwde vrouwen en weduwen. Toch spelen mannen in dit vanouds vrouwelijke domein een rol. Volgens de traditie mogen vrouwen niet preken, niet voorgaan bij de eucharistieviering en geen sacramenten toedienen. De Turnhoutse begijnen volgen de diensten aanvankelijk in de Sint-Pieterskerk. Na de bouw van het Heilig-Kruiskerkje wordt de zielzorg verzorgd door kapelaans, en in 1431 stelt het Sint-Pieterskapittel een begijnhofpastoor aan.

De regel dat er na sluitingstijd geen mannen op het begijnhof aanwezig mogen zijn geldt ook voor de pastoors. Het concilie van Trente verordent dat pastoors effectief in hun parochie moeten wonen en pastoor Servatius Wynricx bouwt in 1588 een pastorie op het kleine begijnhof (huidige nr. 80).

In 1648 is een nieuwe pastorie gebouwd (nu nr. 76) en een derde pastoorswoning hebben we te danken aan Joannes Mermans (nu nr. 56).

Pastorie

Joannes (Jean) Mermans is pastoor van 1677 tot aan zijn overlijden in 1697. Dan wonen er 364 begijnen op het hof. Mermans vindt de bestaande pastorie niet geschikt: er is geen paardenstal, geen koetshuis en geen slaappleats voor de knecht. Op eigen kosten bouwt hij rond 1680 een dubbelhuis van vijf traveeën en twee bouwlagen hoog. Op het gelijkvloers zijn drie grote kamers, een ruime keuken met moos (bijkeuken) en uiteraard een koetshuis, later omgebouwd tot huiskapel. Achter de binnenkoer worden een dienstgebouw met washuis en een logement voor de knecht, een paardenstal, een berging en een schaapskooi gebouwd. Naast huisraad, prachtige meubelen, eetgerei in koper, tin en wit porselein beschikt Mermans ook over een uitgebreide bibliotheek.

TURNHOUT, Begijnhof (Museum)

Fundatie - het Sint-Jansconvent

Mermans heeft al vroeg het idee om zijn eigendommen aan het begijnhof te schenken. In de Regel van zijn fundatie en codicillen bij zijn testament lezen we dat na zijn overlijden het huis en hof, de achtergelaten meubelen, huisraad en boeken en een hoeve en gronden gelegen te Kasterlee naar die fundatie gaan. Die stichting is bestemd voor tien minder bemiddelde begijnen: acht krijgen een kamertje op de verdieping, de twee jongsten hebben elk een kamer in het dienstgebouw. De bewoonsters van dit Sint-Jansconvent gebruiken samen de maaltijden in de keuken. Nog steeds staat hier een van deurtjes voorziene schapraai waarin begijnen als Maria Haest en Barbara Gage hun etensgerei bewaarden. De begijnen delen dezelfde voordeur en gaan samen naar de kerk om de missen en oefeningen bij te wonen. De rest van de dag besteden ze in het convent aan arbeid, aan gebed en geestelijke lezing.

Museum

Als Emmanuel Frickel in 1948 als begijnenpastoor wordt aangesteld, leven er nog maar tien begijnen op het hof, waarvan drie in het convent. Om gebruiks- en kunstvoorwerpen te bewaren, verhuist hij vanaf 1950 zoveel mogelijk objecten die begijnen en pastoors hebben nagelaten naar het gelijkvloers van het Sint-Jansconvent, dat in 1953 als museum is geopend.

Een belangrijke kern van deze verzameling behoorde ooit toe aan pastoor Mermans.

Na het overlijden van de laatste conventbegijn Anna Temmerman in 1977 wordt het museum vergroot met twee kamers van het naastgelegen huis nr. 55. Net als het conventshuis gaat deze rond 1679 gebouwde woning schuil achter een 19de-eeuwse gevel. Bij een latere verbouwing wordt een nieuwe glazen gang de publieksingang en de verbinding tussen voor- en achterbouw. In de achterbouw zijn twee tentoonstellingkamers en in de voormalige berging en schaapskooi zijn receptie en sanitair ondergebracht. En de voordeur van het complex, eeuwenlang de toegang voor bewoners, is sinds de laatste verbouwing vooral een personeelsingang.

Tekst: Hugo Vanden Bossche

Prentkaart: Stadsarchief, Turnhout - Prentbriefkaart 59_019

Archief & Musea Turnhout

Literatuur:

- H. Vanden Bossche, *Begijnen, begijnhoven en het begijnhof van Turnhout* (2013)

..... Het object van de maand is een initiatief van Archief & Musea Turnhout. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (doorklikken naar Object van de Maand). .....

Archief & Musea Turnhout • Druivenstraat 18 • B-2300 Turnhout

Tel: +32 14 44 33 98 • www.archiefenmuseaturnhout.be

v.u.: Eric Vos, Boomstraat 6, B-2300 Turnhout, +32 14 44 33 11

Vlaanderen
verbeelding werkt

ARCHIEF &
MUSEA
TURNHOUT

